

มีคบอด

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๑

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจ วันนี้อุโบสถ เรามาลงอุโบสถกัน หลวงปู่มั่นท่านจะเทศน์ต่อเมื่ออุโบสถจบแล้ว แต่ หลวงตาท่านเทศน์ก่อนอุโบสถ ดี ๔ เทศน์ เทศน์จนกว่าใกล้อรุณ แล้วจะให้พระสวดอุโบสถรับ อรุณพอดีขึ้นวันใหม่ ต้องอรุณขึ้นไง อรุณขึ้นเป็นวันใหม่ วันใหม่วัน ๑๕ คำ วัน ๑๔ คำ ปักข์ขาด เป็นการลงอุโบสถ เทศน์รับอรุณเลยละ อุโบสถรับอรุณ เสร็จแล้วทำข้อวัตร

แต่ที่เราเทศน์ก่อน เทศน์ก่อนเพราะว่าถ้าลงอุโบสถ ๑ ชั่วโมง แล้วมาเทศน์ต่อ มันไม่สด ขึ้น สดขึ้นนะ เวลากีฬา เขาต้องการความสด ความสดมันบี บี้ผู้ที่แก่เฒ่า เวลาหมาไล่เนื้อ นักกีฬา หมาไล่เนื้อหมดความสด ผู้ที่สดกว่าแล้วดีกว่าจะมีกำลังดีกว่า นั่นคือการต่อสู้กันทางโลก แต่เป็นการต่อสู้กันทางธรรม ต่อสู้กันทางธรรมนะ ธรรมคืออะไร? ธรรมคือสัจจะความจริง สัจจะ อริยสัจจะ เราอยู่ในท่ามกลางความสมมุติ ทั้งๆ ที่เรามีหัวใจ หัวใจเป็นภาชนะใส่ธรรม หัวใจถ้า เป็นธรรม หัวใจมันเป็นความรู้สึก มันแปรสภาพมาเป็นธรรมะ

ธรรมอันละเอียดใจ สิ่งที่เป็นสสารความรู้สึกทั้งหมด ไม่มีสิ่งใดคงที่ แต่ธรรม โสคาบัน สกิทาคามี อนาคามี คงที่ คงที่ในระดับสมมุติ เพราะยังมีสมมุติอยู่ ยังมีสมมุติอยู่นะ พระอนาคามี ยังเกิดบนพรหม ตัวภพ ภาวสวะ ยังเป็นสมมุติอยู่ เพราะมันมีการครอบงำของอวิชชา แต่ถ้าเราทำ ความสะอาดของใจทั้งหมด สิ่งที่เป็นนามธรรมแล้วคงที่ สิ่งที่เป็นนามธรรม นามรูป ถ้ามีรูปอยู่ที่ ไหนมีรูป ที่นั่นมีนาม ที่มีรูป รูปคือความรู้สึก รูปคือตัวภาวสวะ ตัวภพ ตัวความรู้สึก ตัวนามคือ ความรู้สึก นามคือความแปรสภาพ นามรูป ถ้ายังมีนามรูปอยู่ ยังมีการแปรสภาพอยู่ สิ่งที่เป็นความ คงที่ที่สุด นิพพานมีอยู่ นิพพานคือสิ่งที่ในหัวใจ

ถ้าใจมันเป็นธรรม ความสดมันสดตลอดเวลา เรื่องของร่างกาย เรื่องของสภาวะทางสังคม เรื่องของร่างกายของโลกมันแปรสภาพอยู่ตลอดเวลา การเกิดมามันแปรสภาพตลอดเวลา การเกิด

มาแล้วมีความศรัทธามีความเชื่อถึงมาบวชเป็นพระ ความบวชเป็นพระ วันเวลามันยังเกาะเกี่ยว เกาะกินใจนะ

วันเวลา วันคืนล่วงไปๆ ความสด ถ้าจิตมันสดชื่น จิตมันบวชใหม่ๆ การบวชเรามีศรัทธา คนบวชใหม่ๆ คนทุกข์มา อยากพ้นทุกข์ มีความศรัทธามีความเชื่อมาก แต่เวลาเข้ามาจำใจอยู่กับ มัน ชินชาหน้าด้าน เวลาไปชินชา ชินชากับกาลเวลา ชินชากับกิเลส กิเลสทำให้หน้าด้าน ถ้ามัน หน้าด้านขึ้นมามันขวางโลก มันขวางหมู่คณะ มันด้านมาจากข้างใน ถ้าข้างในมันด้าน ข้างนอกมัน ไม่เห็นสิ่งต่างๆ เลย เพราะมันมีคมาจากข้างใน เพราะข้างในมันมีค มันทำให้ข้างนอกมีคไปด้วย

ถ้าข้างนอกมันมีค มันขวางโลก มันขวางโลก มันไม่เห็นสิ่งใดเป็นสัจจะความจริงเลย ไม่ เห็นสัจจะความจริงนะ ทั้งๆ ที่เป็นสัจจะความจริง ตัวความรู้สึกมันมีอยู่ ตัวความรู้สึกคือตัวความ จริง แต่ในเมื่อมัน โคนกรอบงำด้วยอวิชา ด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง สิ่งนี้มันครอบอยู่ มันเลยมีคบอด มีคบอดมันก็แสดงตัวออกมาด้วยความมีคบอด มันแสดงออกมาด้วยความมีคบอด โดยตัวมันเองไม่รู้ว่ามีคบอด แต่คนอยู่ข้างเคียงมันมีคบอด

คูลี เวลาร่างกายของเรามันขับสิ่งสกปรกออกมา ขี้เหลืองขี้โคลมันเป็นความเหม็นสาบ เหม็นสาบ แต่ถ้าเราไปอยู่กับมัน เราจะไม่มีความเหม็นสาบเหม็นสาบเลย แต่คนใกล้เรา คนอยู่ ข้างเคียงเรา เขาเหม็นสาบเหม็นสาบนะ พระเราถือธุดงค์ ถือสัจจะ ไม่ซักผ้า ๓ เดือน เราเคยเห็นมา กับตาเลยนะ ไม่ซักผ้า ๓ เดือน

เขาอธิษฐานพรรษากัน อธิษฐานเร่งทำคุณงามความดีกัน มันไปอธิษฐานไม่ซักผ้า ๓ เดือน นึกว่าเป็นสัจจะไง บิณฑบาตไป กลิ่นมันเหม็น เหม็นจนชาวบ้านเขาใส่ผงซักฟอกให้ คิดว่า พระองค์นี้ขี้เกียจ ไม่ซักผ้า แต่มันถือสัจจะ นี่การตั้งสัจจะไง

เราว่าเราตั้งสัจจะเป็นความจริง สัจจะ อธิษฐานบารมี บารมี ๑๐ ทศเป็นสิ่งที่ เป็นความจริง แต่ไอ้ความมีคบอดมันไปให้ตั้งสัจจะอย่างนั้นเสีย พอไปตั้งสัจจะขึ้นมาแล้ว ครูบาอาจารย์บอกให้ ซักผ้า ซักผ้า ผ้ามันเหม็น เหม็นมาก กลิ่นมันเหม็น ก็บอกว่า “ตั้งสัจจะแล้ว มันผิดสัจจะ มันผิด สัจจะแล้วจะซักผ้าได้อย่างไรละ ก็เราตั้งสัจจะอธิษฐานแล้วว่าในพรรษานี้ ๓ เดือนจะไม่ซักผ้า” นี่ คุณความมีคบอดของใจลิ ใจมันมีคบอด มันอธิษฐานขึ้นมาได้อย่างไร อธิษฐานไม่ซักผ้า ๓ เดือน มันก็เหม็นนะติ

พอมันเหม็น มันก็เหม็นกับเรา เราเหม็นเอง มันขยะแขยง มันเหนอะหนะไปหมด ในเมื่อเราบิณฑบาต เหนือไหล่โคลย้อยมา แล้ว ๓ เดือนไม่ซัก มันจะเหม็นขนาดไหน แต่ด้วยอวิชา ด้วยความมีดบอดของใจ มันก็อธิษฐานอย่างนั้นเสีย มันแก้กิเลสได้ไหม

คูลี คูทางโลก ถ้าแบบว่า “เราเป็นคนมีเมตตา มีคุณธรรม เราจะไม่กินเนื้อสัตว์ เราจะไม่เบียดเบียนใคร” มันเบียดเบียนทั้งนั้นนะในเรื่องการกินอยู่ เพราะอะไร เพราะสิ่งที่มีชีวิต พืช พรรณธัญญาหารมันก็มีชีวิต มีชีวิตแล้วเวลาเขาปลูก เขาดูแลรักษา มันก็มีแมลง มีต่างๆ เขาม่ามัน เขาทำลายมันทั้งนั้นละ มันหนีไม่พ้นหรอก ในเมื่อเราจะต้องมีการกิน เราจะต้องมีการอยู่อาศัย อย่างนี้มันเป็นอาหาร อาหารเลี้ยงร่างกาย

วัตถุ คูลี ผ้าผ่อนแพรพรรณมันเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย แล้วเราไปถือสังฆะที่มัน ถือสังฆะที่มันแล้วเวลาทำไมรูดงควัตรถือผ้า ๓ ผืน ถือผ้าบังสุกุล ผ้าบังสุกุล ไปซักผ้าเอาใจ ถือว่าไม่เอาจากคหบดีจิวร มันก็เป็นเรื่องของวัตถุเหมือนกัน แล้วทำไมมันเป็นรูดงควัตรล่ะ มันเป็นการขัดเกลากิเลสล่ะ

มันขัดเกลากิเลส เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้สว่างนอก-สว่างใน สว่างจากข้างในมันสว่างอยู่แล้ว เวลาบัญญัติมา บัญญัติมาเป็นมัชฌิมาปฏิปทา มันสมควรใจ เราไปซักบังสุกุลเอาสิ่งที่เขาทิ้งแล้ว มันไม่มีใครเห็นหรอก มันเป็นเรื่องส่วนตัวของเรา เป็นเรื่องส่วนตัวของเรานะ เราไปซักผ้าบังสุกุล ไปซักผ้า ไปเอาผ้าเศษที่เขาทิ้ง เขาทิ้ง เขาไม่เอาแล้ว เราไปซักผ้าบังสุกุลมา แล้วเรามาซักมาล้าง แล้วเรามาตัดมาเย็บ มันเป็นเรื่องส่วนตัวของเรา ไม่มีใครเห็นหรอก

แต่ไอ้ความสกปรกของใจ ไอ้ถืออธิษฐาน ๓ เดือนไม่ซักผ้าแล้วไปบิณฑบาต กลิ่นมันไปรบกวนคนอื่น กลิ่นมันไปรบกวนหมู่คณะ แล้วไปรบกวนชาวบ้านญาติโยมเขา ไอ้ซักผ้าบังสุกุล เราไปซักผ้าเอาที่ขยะที่เขาทิ้ง ที่ไม่มีใครสนใจ เราไปดึงของเขามา ไปดึงในป่าช้าที่เขาพันศพ มันไม่มีใครเขาเดือดร้อนไปกับเรา เว้นไว้แต่ คูลี เวลาถือรูดงควัตร ไปเที่ยวป่าช้า เขาบอกให้บอกสัพเพหฺร่อฝ่าก่อน ถ้าไม่บอกแล้วขึ้นไป ถ้ามีโจรมีภัยขึ้นมา...ทำไมต้องบอกก่อน บอกก่อนเพื่อถ้าเกิดมีเภทภัยขึ้นมา จะได้บอกว่าพระองค์นี้ได้ออกกันไว้แล้วว่ามาเที่ยวในป่าช้า ไม่ใช่โจรขโมยเห็นไหม เขากันขโมย เขากันคนจับผิด

แต่เวลาเราไป เราไปโดยสามัญตำนิก เราไปชักผ้าบังสุกุล ที่ไหนมีเศษเขาทิ้ง นี่ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ถือผ้า ๓ ผืนเป็นวัตร ผ้า ๓ ผืน หมายถึงว่า ผ้าที่เราใช้อยู่นี้ ถือผ้า ๓ ผืน ผ้าจีวร ผ้าสังฆาฏิ ผ้าสบง ๓ ผืน ไม่ให้มีมากกว่านั้น ถ้ามีมากกว่านั้นมันโลเล มันโลเล มันใช้ผืนนี้ เอาผืนนั้นเก็บ ผืนนั้นดูแลรักษา แล้วใช้มากกว่า ๓ ผืน มันเป็นคนโลเลจนจับจด แต่ถ้าถือผ้า ๓ ผืน มันขาดขาดในวันนี้ก็ปะวันนี่สิ ทำไมมันจะปะไม่ได้ มันเย็บได้ บริหาร ๘ มันก็มีเข็มมีด้าย

สิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติไว้มันเป็นเรื่องส่วนตัว เรื่องชำระกิเลส เรื่องของเรา ไม่ใช่ไปเบียดเบียนคนอื่น แต่เรื่องสัจจะที่เราอธิษฐาน คือเรื่องผ้าเหมือนกัน เรื่องวัตถุเหมือนกัน แต่วัตถุนี้วัตถุอวดเขา วัตถุไปเบียดเบียนคนอื่น วัตถุไปกระทบกระเทือนเขา กิเลสมันเบียดเบียนคนแล้วมันยังไม่รู้จักตัวอีก มันยังไปเบียดเบียนคนอื่น แล้วเวลามันอ้าง มันอ้างว่าทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติไว้ในรูดงควัตร ผ้า ๓ ผืนเหมือนกัน มันเป็นวัตถุเหมือนกัน นี่วัตถุเป็นประโยชน์

วัตถุเป็นประโยชน์ เพราะเราใช้ของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหุตาสว่าง ครูบาอาจารย์ของเราหุตาสว่าง บัญญัติสิ่งต่างๆ แนะนำสิ่งต่างๆ มันเป็นคุณกับเราทั้งนั้นนะ เพราะมันออกมาจากหัวใจที่สะอาดบริสุทธิ์ใจ

แต่หัวใจของเรามันหมักหมม มันเหม็นเหม็นเหม็นโคล เหม็นขี้ ขี้โลก ขี้โกรธ ขี้หลง มันเหม็นทุกอย่าง แล้วก็แสดงออกไปโดยที่เราไม่รู้ตัว แต่คนอื่นเขารู้นะ คนอื่นเขารู้ พอมันรู้ขึ้นมาเพราะเขามีดบอด มีดบอดจากข้างใน ถ้ามีดบอดจากข้างในมันก็ทำลายคนอื่นหมดเลย นี่ทำลายเราก่อนนะ ทำลายเราก่อน เพราะเหม็นมาจากเรา กลิ่นของศีลมันหอมทวนลม นี่มันกลิ่นของขี้มันเหม็นทวนลม ถ้ามันหอมทวนลมมันก็ได้ประโยชน์ใช่ไหม มันได้ประโยชน์ มันเป็นสังฆะ เป็นสงฆ์มันก็แน่น มันก็ยั่งยืน สิ่งนี้มันก็มั่นคง ศาสนามั่นคง แต่ถ้ามันเหม็น ทุกคนก็จะวิ่งหนีหมดละ ไม่มีใครเอาหรือก สมณะขี้ขอ

สมณะขี้ขอ คุณิ ในพระไตรปิฎก มีภิกษุไปจำพรรษาอยู่ในป่า พญานาคเคยเป็นญาติมา มาแผ่พังพาน มาปกป้องให้ความอบอุ่น กลัวมาก กลัวพญานาคมาก ทั้งๆ ที่มีบุญกุศลมาด้วยกัน ไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่ากลัวมากเลย กลัวมาก แต่สมัยพุทธกาล พระไม่โกหก กลัวก็บอกว่ากลัว สิ่งต่างๆ ที่ไปรูดงควัไปอยู่ในป่า พญานาคมาแผ่พังพานให้ ไปเฝ้าองค์สมเด็จพระ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ บอกว่า “กลับไปใหม่ ไปอยู่ที่เก่านั้นนะ แล้วถ้ามา ให้ขอ ขอสิ่งवालที่เขาคล่องอยู่ ขอเพชรนิลจินดาของเขาที่เขาประดับตัวเขา”

พอมาถึงก็ขอ ขอทีหนึ่งก็ไป “สมณะจี้อ เบื่อมาก สมณะจี้อ” ใหม่ๆ ที่มีสายบุญสายกรรม ต่อกันมา ถึงที่สุด ขอสิ่งवालที่ห้อยอยู่บนคอ ให้เลย “สมณะจี้อ” กลัวมาก แล้วไม่เข้ามาใกล้อีกเลย เห็นไหม แม้แต่สัตว์มันยังเกลียดคนนะ แม้แต่สัตว์มันยังรังเกียจเลย สิ่งที่เราไปเบียดเบียนเขา ไม่มีใครเขาชอบทั้งนั้นนะ สัตว์มันยังไม่ชอบเลย แล้วเรา เราเอาจี้อเราไปป้ายคนอื่น มันจะคิดตรงไหน จี้อของเรามันไปป้ายคนอื่น มันไม่คิดเลย แล้วจะอย่างไรให้จี้อมันหมดไปล่ะ ทำให้จี้อมันหมดไปมันก็ต้องเข้ามาชำระล้างมันสิ

หน้าที่การงานของเราเป็นหน้าที่การงานของเรา เราเป็นหมู่เป็นสงฆ์กัน สังฆะเป็นสังฆกรรม สังฆกรรมเรื่องของหมู่สงฆ์ หมู่สงฆ์มันต้องพึ่งพาอาศัยกัน ศากยบุตรพุทธชินโรส เป็นสังคมสังคมหนึ่ง สังคมโลกเขาเป็นสังคมของเขา สังคมของเราก็เป็นสังคมของเรา สังคมผู้ที่เกี่ยวข้อง สังคมผู้เห็นโทษในวัฏสงสาร สังคมที่จะเอาตัวออกจากวัฏฏะ ถ้าสังคมที่จะเอาตัวออกจากวัฏฏะมันต้องเห็นอกเห็นใจกัน

ถ้าเห็นอกเห็นใจกัน หลวงปู่มัน เวลาท่านอยู่ทางนั้น พระด้วยกันจะรู้นิสัยกันเลยว่าองค์ไหนฉันอะไรได้หรือไม่ได้ เวลาได้สิ่งใดมา สิ่งที่เราได้มามันก็ตกอยู่ในบาตรเรา แต่หมู่คณะเขาฉันอย่างนี้ได้ บางอย่างเขาฉันไม่ได้ ฉันทแล้วมันเจ็บไข้ได้ป่วย มันแพ้ เราเห็นจริงๆ นะ แพ้มันบวมหมดเลย แล้วฉันอะไรไม่ได้ ฉันทแล้วมันบวม ถ้าหมู่คณะรู้จักกัน เขาจะเจือจานกัน เขาจะดูแลรักษา กัน เพื่ออะไร? เพื่อได้ค่าน้ำใจ

เราจะโตไปข้างหน้านะ สังคมสงฆ์เรามีเท่านี้แหละ หันหน้าไปก็รู้จักกันแค่นี้ ไม่พ้นจากไหนไปหรอก แล้วมันก็จะโตไปข้างหน้า ถ้าโตไปข้างหน้า ถ้าเราอยู่ในสังคมของเราได้ เราตั้งหลักตั้งเกณฑ์ของเราได้ หมู่คณะมันมีที่พึ่งอาศัย ถ้ามีที่พึ่งอาศัย มันจะล้างจี้้อย่างนี้ไง ให้อภัยบ้าง จี้การเสียดสี ให้อภัยกัน ให้อภัยกัน ให้นิยมนั้นเป็นไปได้ แล้วให้อภัยกันแล้วมันจรตนิสัยนิสัยของเรา เราต้องกดไว้สิ นิสัยของเรานิสัยมันโอ้อ่า นิสัยมันจะออกนอกกลุ่มนอกทาง มันจะไปเหยียบคนอื่นตลอดเวลา ก็อย่าให้มันไปทำ อย่าให้มันเป็นไป อย่าให้เป็นไป เราพยายามกดของเราไว้

ถ้าตรงนี้ได้ นะ เราเสียสละ มันเป็นจิตนิสัยของคน ถ้าคนมันมีเมตตาธรรม มันจะเสียสละ มันจะเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ต่อกัน ถ้าเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ต่อกัน สิ่งนี้มันเป็นประโยชน์กับโลกนะ แล้วผู้เป็นหัวหน้า ผู้รับผิดชอบ ผู้ที่รับผิดชอบมันรับผิดชอบ การที่รับผิดชอบมันเหมือนกระโถน สิ่งใดๆ มันอยู่ที่ความรับผิดชอบหมดละ ไอ้คนที่รับผิดชอบก็รับผิดชอบจนหลังแอ่น ไอ้คนที่จะไปห่วงเหนียวเขาละ ไอ้คนที่ไม่รับผิดชอบอะไรเลย แล้วสังฆะเป็นอย่างนี้ เราก็เมตตาของเราอยู่อย่างนี้ เราจะทำอะไรเราก็ไม่เห็นอะไรเลย เราทำตามความพอใจของเรา เราก็ทำของเราไปบ่าบอคอแตก อยู่คนเดียวนะ มันก็ขวางเขาไปหมด มันสะเทือนไปหมด

ร่างกายของคน ถ้ามันไปเหยียบ คูลี มันเจ็บปวดที่ไหนมันก็สะเทือนกันไปหมด ปากกินอะไรไม่ได้ ร่างกายมันก็หิวโหยไปหมด ถ้าปากกินอะไรได้ ทุกอย่างมันก็มีสารอาหาร นี้ก็เหมือนกัน อยู่คนเดียวก็ขวางโลกไปอยู่คนเดียว ทำอะไรทำแต่ตามความคิดของตัวเอง ไม่ศึกษาธรรมวินัยเลยว่าทำได้หรือทำไม่ได้ คำว่า “ทำได้หรือทำไม่ได้” มันผิดวินัยหรือไม่ผิดวินัยไง โอ้อ่านึกว่าตัวเองทำได้ แล้วคนอื่นเขาทำไม่ได้ก็มีความรังเกียจ นี่ความรังเกียจ นานาสังวาสเกิดตรงนี้นะ นานาสังวาสเกิดจากการรังเกียจเดียดฉันท์ เรื่องข้อวัตรปฏิบัติ เรื่องการกระทำ ถ้าทำแล้วก็ปรึกษากันสิ อย่างนี้ทำได้ไหม ทำไม่ได้เพราะเหตุใด ทำได้เพราะเหตุใด ถ้าทำได้เพราะครูบาอาจารย์ทำมา ครูบาอาจารย์ทำมามันเป็นกาลเป็นเวลาใหม่ ถ้าครูบาอาจารย์ท่านทำมามันเป็นอะไร

คูลี เวลาเขาไปอยู่ในแอ่งน้ำ เขาจะผูกแพขึ้นมา แล้วเป็นอุทกทุกเขปสีมา สีมาน้ำ ให้ผูกแพขึ้นมาแล้วสวดญัตติ สาดน้ำตกไปที่ไหน บริเวณที่น้ำตกนั้นเป็นเขตสีมา เป็นเขตโบสถ์ เป็นเขตสีมา เป็นเขตลงสังฆกรรมกัน ในเมื่อเราอยู่ในที่ไหน ธรรมวินัยมันอยู่ในนิยาม นิยามต้องการมุ่งหมายว่าจะให้ธรรมวินัยเพื่ออะไร? เพื่อชำระกิเลส เพื่อความเรียบง่าย เรียบง่ายทั้งนั้นนะ ผู้ที่รับผิดชอบก็ต้องรับผิดชอบ ต้องรู้จักธรรมวินัยว่าควรหรือไม่ควร ไอ้ผู้ที่จะมาศึกษาเล่าเรียน ศึกษา มาอยู่กันมันก็ต้องศึกษา ขอนิสัย มันขอนิสัยเพื่ออะไร? ขอนิสัยก็เพื่อศึกษาว่ามันถูกต้องหรือผิดอย่างไร

มันผิดถูกอย่างไรเราก็ดูแลของเราสิว่ามันผิดถูกอย่างไร มันควรทำหรือไม่ควรทำ ปรึกษากันได้ คุยกันได้ ถ้าคุยกัน เราเป็นหมู่คณะกัน สังฆะ หมู่คณะ ผู้นำ แล้วผู้นำ เราก็นั่งนำอยู่นี้ เราก็นำอยู่ตลอดเวลา มีอะไรก็ปรึกษาเราสิ คุยกับเราได้สิหน่า เพราะเราเป็นผู้นำ ถ้าไม่อย่างนั้นเราจะนำทำไม เราจะมาเป็นหัวหน้าทำไมล่ะ เราก็เป็นสหธรรมิกหรือเป็นเพื่อนๆ กันสิ นี่เป็นเพื่อนในสถานะเป็นศาสนทายาทด้วยกัน แต่ในเมื่อเราก็มีวุฒิภาวะวัย! มีวุฒิภาวะจะนำได้ ถ้าไม่มีวุฒิภาวะ

จะมานำทำไม ถ้าจะมานำ ถ้ามีความขัดแย้งมีอะไรมันก็ต้องมาปรึกษาเราสิ มันมีผู้ใหญ่ มันมีผู้ใหญ่มันมีผู้น้อย ในสังคมทุกสังคมมันมีผู้ใหญ่มีผู้น้อย

ครูบาอาจารย์ท่านบอกเลย ผู้นำนี่สำคัญมาก หัวหน้านี้สำคัญมาก ในเมื่อเราเป็นหัวหน้าอยู่ เราก็รักษาอยู่ เราก็ดูแลอยู่ทั้งหมด มีอะไรก็ปรึกษาเราได้ ถ้าปรึกษาเราได้ มันจะควรหรือไม่ควร ถ้าปรึกษาเรา เราจัดการได้ทั้งนั้นนะ มันต้องจัดการได้ ถ้ามันจัดการไม่ได้ จะมาเป็นหัวหน้าทำไม เราจะมาเป็นหัวหน้าทำไมในเมื่อเราช่วยตัวเองไม่ได้ แล้วเราช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เราจะไปนำมันทำไม มันก็ต้องช่วยเหลือตัวเองให้ได้ก่อน

พรหมจรรย์นี้อยู่เพื่ออะไร พรหมจรรย์นี้ไม่ได้อยู่เพื่อจะเป็นศาสดาของใคร ไม่ได้เพื่อไปแก้กิเลสของใคร ไม่ได้เพื่อให้คนนับถือ ไม่ได้เพื่อเป็นการต้องการให้คนเขาเคารพนบถนอบ ไม่ต้องการใดๆ ทั้งสิ้น ไม่ต้องการทั้งสิ้น พรหมจรรย์นี้เพื่อพรหมจรรย์ พรหมจรรย์นี้เพื่อหัวใจ ถ้าหัวใจเป็นพรหมจรรย์แล้ว หัวใจเป็นธรรมขึ้นมาแล้ว เป็นธรรมขึ้นมา สิ่งที่มีมันเกิดขึ้นมามันเป็นของแถมทั้งนั้นนะ มันเป็นเศษทิ้ง เศษทิ้งทั้งนั้นเลย

เพราะเวลาในการประพฤติปฏิบัติจะฆ่ากิเลส สิ่งฆ่ากิเลส ถ้าทำวิปัสสนาจนกิเลสมันตายไปแล้ว มันจะมีงานอะไรเหนือการฆ่ากิเลส งานการฆ่ากิเลส งานนี้สำคัญที่สุด ที่นี้งานสำคัญที่สุด ถ้าเราต้องวิปัสสนา เราต้องใช้ปัญญาของเราเข้าไป ถ้าใช้ปัญญาของเราเข้าไป เราทำความมีดบอดของใจออกมาให้ได้ ถ้าเปิดเผยความมีดบอดของใจออกมา ถ้าเปิดเผยความมีดบอดของใจแล้ว มันจะมีงานอะไรล่ะ ที่นี้งานอันนี้มันจบสิ้นไปแล้ว ชีวิตที่เหลือนี้เป็นที่เหลือ ที่เหลือนี้เป็นที่พึ่งอาศัยของหมู่คณะ ถ้าเป็นที่พึ่งอาศัยของหมู่คณะ ในการนำอย่างนี้นำมาเพื่อสังฆะ นำมาเพื่อสงฆ์ของเรา

สงฆ์ของเรามันแตกสาขาแตกหน่วยออกไป แตกหน่วยแตกกอออกไปเพื่ออะไร? เพื่อความมั่นคงของศาสนา ถ้าเพื่อความมั่นคงของศาสนา มันต้องเชื่อผู้นำ มันมีอะไรมันจะแอบงุบงิบกันเอาไว้ข้างในไม่ได้ มันต้องเอามาเปิดเผย เปิดเผยออกมาให้มันเป็นสัจจะความจริงแล้วมาแก้ไขกัน เพื่ออะไร? เพื่อความสะอาดบริสุทธิ์

นี่มาสังฆกรรมกัน สังฆกรรมเพื่ออะไร? เพื่อเข้าหมู่เข้าคณะกัน ถ้าหมู่คณะจะเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน มันต้องมีทิวฐิเสมอกัน ทิวฐิเสมอกัน การประพฤติปฏิบัติต้องเสมอกัน ต้องความเห็นเสมอกันมันถึงเป็นสัมมาสังวาส ถ้ามันมีความเห็นต่างกัน ความคิด ทิวฐิต่างกัน การประพฤติ

ปฏิบัติต่างกัน มันเป็นนานาสังวาส นานาสังวาสคือการถือศีลต่างกัน ถือที่ภูมิมานะความเห็นต่างกัน ถ้าถือที่ภูมิมานะความเห็นต่างกัน สิ่งนี้มันต้องแก้ไข มันต้องเจ้อจาน

มันเป็นหน้าที่ของหัวหน้าใจ หัวหน้าจะต้องแก้ไขสิ่งนี้ สิ่งนี้ต้องเอามาแก้ไขให้มันเป็นสังฆะขึ้นมา ให้มันเป็นความจริงขึ้นมา ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา ความจริงจากข้างนอก ถ้ากรรมวินัย สิ่งทีประพฤติปฏิบัติมันเป็นแม่แบบพิมพ์มันเป็นความจริงไม่ได้ มันจะไปพิมพ์อะไรออกมา มันจะไปพิมพ์สัจจะความจริง อริยสัจจะ สัจจะความจริงจากหัวใจมันเอามาจากไหน

สิ่งที่เป็นสัจจะความจริงจากภายในมันก็ต้องออกมาจากกรรมวินัย กรรมวินัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่วางไว้ แล้ววางไว้ สิ่งใดที่เราตีความคลาดเคลื่อน เลินเล่อ เผอเรอไป มันก็เอามาวินิจฉัยกัน เอามาวินิจฉัยกัน เอามาปรึกษาหารือกัน ในสังฆะ ในสังคม ในสังฆะที่เราจะลงอุโบสถกัน อุโบสถก็เพื่อมาทำความสะอาดบริสุทธิ์อันนี้ ถ้าอันนี้มันสะอาดบริสุทธิ์ขึ้นมา มันก็เป็นแม่พิมพ์ ธรรมและวินัยเป็นแม่พิมพ์นะ

เราบวชมาในกรรมวินัย บวชมาเหมือนเด็กอ่อนเลย เหมือนคนที่ไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจสิ่งใดๆเลย เกิดมาจากท้องพ่อท้องแม่ พ่อแม่ต้องเลี้ยงดู นี่ก็เหมือนกัน เห็นภัยในวัฏสงสาร บวชมาในศาสนา มีบริวาร ๘ บาทกรเป็นสิ่งที่แสวงหาอาหาร ปัจจัย ๔ ธรรมกรเป็นเรื่องของน้ำ สิ่งที่เป็นยา น้ำ มูตรเน่า ปัจจัยเครื่องอาศัย ปัจจัย ๔

เราเติบโตขึ้นมาให้ได้ เราต้องวางหลักเกณฑ์ของเราขึ้นมาให้ได้ เราต้องทำศีล สมาธิ ปัญญาขึ้นมาจากใจของเราให้ได้ ถ้าทำศีล สมาธิขึ้นมาจากใจของเรา นี้ไปเพิกความมีดบอดของใจนะ ถ้าเพิกความมีดบอดของใจ สังคมจะมีความสุขมาก ในเมื่อหัวหน้าเป็นหัวหน้าที่ดี หัวหน้าที่ดีจะทำให้สังฆะมีความร่มเย็นเป็นสุข แล้วผู้ที่มาอยู่อาศัยร่วมกันมันก็ต้องเห็นอกเห็นใจกัน การเห็นอกเห็นใจกัน เพราะหัวหน้าเป็นผู้รับผิดชอบ ขบวนหัวรถจักร ตอนนีขบวนรถจักรเรา เราเป็นหัวหน้า เป็นหัวขบวน แล้วขบวนต่อๆ ท้ายเราไป เราเป็นคนชักนำไปเอง สิ่งใดเกิดขึ้นมาเรารับผิดชอบต่อหมด สิ่งทีรับผิดชอบ มันควรจะให้ผู้รับผิดชอบได้วินิจฉัยสิ บางอย่างทีมันถูกมันผิดมันต้องให้ผู้รับผิดชอบวินิจฉัยว่ามันผิดหรือมันถูก

ถ้ามันถูก ถ้ามันมีความผิดไปด้วยความพลาดพลั้ง ผิดด้วยความพลั้งพลอ ผิดด้วยความไม่ตั้งใจ เราจะแก้ไขกัน แต่ถ้ามันผิดด้วยความเจตนา มันจะขวางโลก มันจะต้องการเอาที่ภูมิมานะมา

ขณะกัน ต้องให้มันออกไป สิ่งนี้ต้องออกไป ให้ออกไปจากสังคม เพราะสิ่งที่เป็นสังคม ทำให้สังคมนั้นเสียหาย

เรามาสร้างกัน เรามาสร้างสถานะกัน เราเป็นศาสนทายาท เราทำเพื่อศาสนา ศาสนา เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา กิ่งพุทธกาล ถ้าไม่มีองค์หลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์ ศาสนามันก็มีแต่ลอยลม ศาสนามันก็มีแต่ข้าวเปล่าคือ “ธรรมวินัย นิพพาน นิพพาน ทำให้ถึงที่สุดอย่างนี้ พระอรหันต์จะถึงที่สุดแห่งทุกข์” ว่ากันไปปากเปียกปากแฉะ

แต่ครูบาอาจารย์ของเราเป็นผู้รื้อกันขึ้นมา เป็นผู้กระทำให้ขึ้นมา รื้อกันขึ้นมาเพื่อสัจจะความจริงอันนี้ แล้วถ้ามันไม่รู้จริงขึ้นมา ไม่รู้จริงจะเอาสิ่งใดออกมาตีแผ่ จะเอาความจริง เอาข้อเท็จจริง เอาวิธีการการประพฤติปฏิบัติที่ไหนออกมาตีแผ่ การตีแผ่ ตีแผ่เพื่อใคร

เรานักรบด้วยกันนะ ทุกคนเป็นนักรบ นักรบกับกิเลส นักรบกับทฤษฎีมานะของตัว แล้วสิ่งที่เร้นลับลึกลับ คุณติ เวลาเขาฝึกทหารกัน การเคลื่อนที่เร็ว การเคลื่อนที่เดินทางไกล การต่อสู้ในแนวหลังของศัตรู มันมีวิธีการ มันมีการต่อสู้ มันลึกลึกลับมหัศจรรย์โดยที่เข้าเข้าไปให้แนบเนียน การเคลื่อนไหวไม่ให้ข้าศึกรู้สึกตัวเลย นี่เขายังฝึกฝน เขายังกระทำได้ แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเพื่อต่อสู้กับกิเลสของตัว มันไม่มีวิธีการเลยหรือ มันไม่มีวิธีการเข้าไปเอาชนะตัวเองเลยหรือ มันไม่มีวิธีการทำให้จิตสงบ ไม่มีวิธีการวิปัสสนาทำให้เกิดขึ้นมากับดวงใจเลยหรือ

สิ่งที่เกิดขึ้นมา ใครเป็นคนตีแผ่ออกมา ถ้าไม่มีหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น เอาสิ่งนี้ตีแผ่ออกมา เราจะมีอะไรเป็นเครื่องมือต่อสู้กับกิเลสของเรา ในเมื่อสิ่งที่จะสู้กับกิเลสของเรา มันมีครูบาอาจารย์เป็นผู้นำมานะ มันมีครูบาอาจารย์เป็นผู้บุกเบิกมา บุกเบิกมา เห็นไหม ในปัจจุบันเราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา เรามีศรัทธาความเชื่อ สิ่งที่เราสู้ก็พร้อม ทุกอย่างก็พร้อม แต่เราเองเฉื่อยชา กัน เราเองกลับไม่มองสิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นประโยชน์คือมรรคญาณ สิ่งที่เป็นประโยชน์คืออริยสัจ สิ่งที่เป็นประโยชน์เป็นความจริง ใจแค่งของเครื่องอยู่อาศัย วัตถุ วัตถุก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง วัตถุ สิ่งเสนาสนะต่างๆ วิหาร โรงธรรมต่างๆ ที่เราสร้างกันมาเป็นศาลาโรงธรรม เป็นส้วมต่างๆ เราสร้างไว้เพื่อดำรงชีวิตเท่านั้นเอง สิ่งที่ดีดำรงชีวิตสร้างไว้เพื่อจะให้เราสร้างหัวใจ สร้างขึ้นมาเพื่อสมณะ เพื่อภิกษุ ภิกษุที่เห็นภัยในวัฏสงสาร แล้วเรามีที่อยู่ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเพื่อจะตัดแปลงใจของตัว ถ้าตัดแปลงใจของตัว เอาตัวเองรอดพ้นจากกิเลสไป สิ่งนั้นเป็นวัตถุเพื่อจะย้อนกลับมาที่ใจ

แล้วเราจะไปเอาสิ่งที่เป็นวัตถุมาคะคานกัน สิ่งนั้นควรเป็นอย่างนี้ สิ่งนี้ควรเป็นอย่างนั้น มันก็เป็นเครื่องที่อาศัยเท่านั้นเอง เอาทิวฐิมานะมาเป็นปม เป็นปมเพื่อต่อสู้กัน คัดง้างกัน มันไม่มีประโยชน์อะไรเลย

สิ่งที่อาศัย ถ้าจิตเรามันสว่างไสว จิตเราไม่ติดกับสิ่งนั้น สิ่งนั้นมันเป็นเรื่องเครื่องอาศัย มันเป็นเรื่องที่ เราจะอาศัยนอนไปชั่วครึ่งชั่วคราวเท่านั้น สิ่งชั่วคราว ของชั่วคราว แต่หัวใจ สิ่งที่ทำขึ้นมา มันต้องมองทะลุวัตถุเข้าไป มองทะลุสิ่งอาศัยเข้าไปถึงนามธรรม ถึงความรู้สึก ถึงหัวใจ ครูบาอาจารย์ของเราถึงไม่ยึดติดเรื่องอย่างนี้เลย

หลวงปู่มั่นประพาศปฏิบัติมาทั้งชีวิต อยู่ในป่าในเขามาตลอดชีวิต ทำไม่ชื่อเสียงโด่งดังขนาดนั้น เรามันจับจดนะ เหยียบเรือสองแคม อยากจะเป็นพระป่า อยากจะต่อสู้ อยากจะต่อสู้กับกิเลส แต่ไม่มีความเข้มแข็ง ไม่มีความรู้สึกสิ่งใดเลยที่เป็นประโยชน์กับตัวเอง สิ่งใดให้กิเลสมันหลอกทั้งนั้น แล้วเอาเป็นทิวฐิมานะของตัวเอง แล้วเอาทิวฐิมานะมาคัดง้างกัน มันเป็นประเด็นขึ้นมา เป็นปมขึ้นมา สิ่งที่เป็นปมขึ้นมาคัดง้างกันไปแล้ว มันไม่เกี่ยวกับธรรมะเลย มันเกี่ยวกับวินัย เกี่ยวกับวินัยคือข้อบังคับของสงฆ์

ข้อบังคับของสงฆ์ สังฆกรรม สิ่งที่ต้องกระทำ สังฆกรรม เป็นบุพกิจ ทำอย่างไรให้มันถูกต้องตามบุพกิจนั้น สิ่งนี้เป็นบุพกิจ บุพกิจก็คือบุพกิจ สิ่งที่เป็นบุพกิจ ทุกคนพร้อมกันทำขึ้นมา ด้วยเจตนาให้ดี มันก็เป็นบุพกิจ สาธุ สาธุกัน สาธุ กันเต สาธุ กันเต รับผิดชอบต่อเลย แล้วจิตใจมันลงไหม แล้วความรู้สึกมันพอใจไหม ถ้าความรู้สึกมันพอใจมันก็เป็นธรรมขึ้นมา

สิ่งที่ทำจากบุพกิจขึ้นมา แล้วก็ตั้งจิตขึ้นมาเป็นอุโบสถ อุโบสถสังฆกรรมเป็นปาฏิโมกข์ เป็นสิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติไว้ว่า ภิกษุ ศีล ๒๒๗ ต้องถือรักษา ไม่ให้มันค้างพร้อยไปจากเรา เราก็สาธุ สาธุ มันเป็นความสะอาดบริสุทธิ์ของใจ ความสะอาดบริสุทธิ์ของใจว่า มันไม่มีสิ่งใดตกค้างในใจ แต่ถ้ามันตกค้างในใจ เราเองจะร้อน เราเองจะเกิดนิวรณ์ธรรม

นิวรณ์ธรรมปิดกั้นจิตนะ นิวรณ์ธรรมทำให้สมาธิเราลงไม่ได้ สมาธิปัญญาเราจะไม่เกิด ถ้าสมาธิปัญญาไม่เกิด ธรรมมันอยู่ไหน

ธรรมมันเกิดขึ้นมา มันเกิดขึ้นมาจากใจ ธรรมเกิดจากมรรคญาณ มรรคญาณย้อนกลับเข้ามาทำลายกิเลสในหัวใจของเรา สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมาด้วยเจตนาละ สิ่งเครื่องอาศัยเป็นสิ่งที่อาศัยเฉยๆ

อาศัยขึ้นมาจะให้ประพฤติปฏิบัติ อย่าไปติดมัน คุณแล้ก็คุณแล้ก็คุณไว้เพื่อลูกหลาน ไม่ใช่คุณแล้ก็คุณไว้กับเรา เราไม่พลัดพรากจากเขา เขาก็ต้องพลัดพรากจากเรา มันต้องจากกันไปในวันหนึ่งแน่นอน มันอยู่กับเราไม่ได้หรอก แม้แต่ร่างกายกับจิตใจมันยังพลัดพรากจากกันเลย แล้ววัตถุข้างนอก จะบอกว่ามันเป็นเครื่องอาศัยเท่านั้นนะ เราสร้างไว้ให้มันเป็นสมบัติกับโลก สมบัติกับโลก แต่ในปัจจุบันนี้เรามีชีวิตอยู่ เราอาศัยมันไป อาศัยมันไปเรื่อยๆ เท่านั้น ไม่ต้องไปข้องติดมัน เราดูแลมัน ถ้ามันจะเสียหายขนาดไหน ชาวบ้านเขามีหุมีดา เขารักษาของเขาได้ เขาดูแลของเขาได้ เขาทำของเขาได้ หน้าที่ของเรา คือ สมานธิ ปัญญา

คือ สมานธิ ปัญญา ย้อนกลับมา ปัญญา มันเกิดใหม่ โลกุตตรปัญญานะ ไม่ใช่ปัญญาเล่ห์เหลี่ยม ไม่ใช่ปัญญาโลกๆ ปัญญาโลกๆ มันปัญญาการเมือง การเมืองทฤษฎีมานะ เอาชนะคะคานกัน มันจะไม่ใช่ประโยชน์กับใครทั้งสิ้น มันเป็นเรื่องของกิเลส มันสร้างเวรสร้างกรรมทั้งนั้นนะ

ต้องพยายามบังคับใจของตัวเอง สิ่งนี้มันสร้างเวรสร้างกรรมมาพอแรงแล้ว โลกมันเป็นโลกโลกคือหมู่มสัตว์ หมู่มสัตว์คือสัตว์ตะเป็นผู้ซื้อ เราเป็นผู้ซื้อคนหนึ่ง เราซื้อในวิญญูะ เราเป็นผู้ซื้อในวิญญูะ เราถึงต้องมาเกิดมาตาย แต่ยังมีวาสนา มีศรัทธาความเชื่อ คนที่มีศรัทธาความเชื่อคือโอกาส โอกาสที่เราจะหลุดรอดออกไปจากวิญญูะ โอกาสที่เราจะชนะตนเอง โอกาสที่เราจะบังคับมันให้มันอยู่ในอำนาจของเรา

อำนาจของเรา จิตของเราแท้ๆ เลย มันอยู่กับเราแล้วมีดบอด แล้วก็กำลังฟาดวงฟาดวงให้ตีในหัวอกเรา ให้เราเจ็บช้ำน้ำใจ ให้เราเศร้าหมอง ให้เรายอมจำนนกับมัน เราต้องต่อสู้กับมัน กิเลสร้ายกาจนัก กิเลสในหัวใจของเรานะ กิเลสของคนอื่น กิเลสของต่างๆ เรื่องของเขา

ในสถานะ ในสงฆ์เรา ใครเป็นหัวหน้าก็ดูแลที่นั่น แต่ถ้ามีความขัดแย้ง เราเป็นผู้ดูแลทั้งหมดอยู่ เราเป็นผู้ดูแลส่วนใหญ่อยู่ มันต้องมาถึงเรา แล้วมาให้เราจัดการ เราจะจัดการประคับประคองกันไป ประคับประคองนะ ต่อไปถ้าเราอายุมากขึ้นไป สิ่งนี้มันจะเป็นประสบการณ์ สังขะมีเท่านี้ สงฆ์ในโลกนี้ สงฆ์ในเถรวาทเรามันจะมีที่แสนองค์เขียว ที่แสนองค์ดำที่แสนองค์ ไม่ใช่อยู่ตลอดไป ที่แสนองค์เป็นผู้ที่บวชๆ ลึกๆ อยู่ พรรษา ๑๐ พรรษา ๒๐ ขึ้นไป มันจะมีน้อยลงๆ สิ่งนี้มันจะจรจรโลงกันไปได้ขนาดไหน แล้วถ้ามันไม่มีหลักมีเกณฑ์กันเลย มันจะเหลืออะไรละ มันเหมือนกับโลกๆ เหมือนกับละครชาตรี เหมือนกับนักแสดง แค่มุมตักกัน แค่งเล่บตบตักกัน สงฆ์สมมุติโลกเป็นเท่านั้นเอง แค่มุมตักว่าเป็นสงฆ์

คุณิ เวลาเขาเล่นหนังเล่นละครกัน เขาสมมุติกันเป็นบทบาทของเขา เขาทำของเขาได้ แล้วเราก็สมมุติหลอกกัน หลอกกันอยู่ในโลก ในโลกปัจจุบันนี้บวชเป็นพระ บวชถูกต้องตามกฎหมาย แต่มันเป็นสมมุติใจ สมมุติ ลึกไปมันก็เป็นฆราวาสอย่างเก่า บวชมามันก็เป็นพระ

แล้วถ้ามันบวชที่ใจละ บวชที่ใจ ลึกหรือไม่ลึกไม่ได้ ลึกไม่ได้เลย มันเป็นพระโดยความจริง มันเป็นอกุศลปรชรรณ มันฝังอยู่ที่ใจ อยู่เป็นพระมันก็เป็นพระภายใน ออกไปข้างนอกไม่ได้บวชเป็นพระ เขาก็เป็นพระอยู่ภายในของเขา เพราะใจมันเป็นพระ มันไม่ได้เป็นพระกันที่เปลือก ไม่ได้เป็นพระกันที่ห่มจีวร มันเป็นพระในหัวใจ หัวใจเป็นพระเลย นี่หัวใจเป็นพระ

แล้วเราทำของเราขึ้นมาอย่างนั้น ถ้าในหัวใจเป็นพระ สิ่งที่เราห่มจีวรกันอยู่นี้มันเป็นเรื่องสมมุติทั้งนั้นละ แต่หัวใจมันเป็นพระ พระจากภายใน ถ้าพระมาจากภายใน มันจะเป็นประโยชน์กับเราไหม

มันเกิดจากความตั้งใจของเราละ เกิดจากศรัทธา เกิดจากจริตนิสัย เกิดจากความมุมนะ สิ่งที่มีมุมนะ เราต้องมุมนะของเรา ความจริงใจ ความตั้งใจ ถ้าไม่มีความมุมนะ ไม่มีสติ ไม่มีความระลึกรู้อยู่เลย สิ่งใดมันจะเป็นคุณธรรมขึ้นมาละ คุณธรรมมันจะไปตั้งอยู่บนอะไร

ชีวิตมันตั้งอยู่บนอะไร ชีวิตมันตั้งอยู่บนกาลเวลาที่มันเคลื่อนไหว เวลาได้มา ๑ วัน ๒ วัน วินาทีที่เคลื่อนไหวไป ชีวิตตั้งอยู่บนเวลา ไออุ่นตั้งอยู่บนกาลเวลา แล้วคุณธรรมมันตั้งอยู่บนอะไร ถ้าตั้งอยู่บนใจ ใจเป็นภวาสวะ เป็นภพ ถ้าเป็นภพ มันเป็นโสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี แล้วถ้ามันถึงที่สุดแล้วมันตั้งอยู่บนอะไร ถ้ามันไม่มีคุณธรรมในหัวใจ มันจะไปหมดละ ธรรมะก็คืออะไรก็ไม่รู้ ธรรมะก็คือสิ่งที่อยู่ในพระไตรปิฎก อ่านความหมายพระไตรปิฎกออก อ่านหนังสือออก แต่ไม่รู้ความหมายว่านิพพานคืออะไร อ่านนิพพานถึงงนิพพาน อ่านสมาธิ สมาธิคืออะไร ปัญญา ปัญญา ก็คิดถึงอยู่นี่ไงคือปัญญา ปัญญาที่คิดถึง กูเก่งอยู่นี่ ปัญญา...ไอนี้มันเป็นปัญญากิเลสทั้งนั้นนะ โลภีย ปัญญา ปัญญาที่มีกูอยู่นี่ ปัญญาหลอกหมด

แล้วมรรคญาณเป็นอย่างไร โลกุตตรปัญญาเป็นอย่างไร อ่านปัญญาๆ ก็โดนปัญญามันโง่ ปัญญามันหลอกสองชั้นสามชั้น อ่านว่าปัญญาๆ ปัญญามันยังหลอกอีกอยู่ในหัวนั้นนะ เห็นไหม อ่านออก อ่านภาษาออก แต่อ่านความหมายไม่ออก เข้าใจไม่ออกเลย

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เวลาสมาธิเกิด นี่สมาธิเป็นอย่างนี้ สมาธิเห็นชัดๆ เลย สมาธิ จิตสงบขนาดนี้ รู้กันได้มากน้อยขนาดนี้ แล้วถ้ามันย้อนออกไปปัญญา อ้อ! ปัญญาอย่างนี้ต่างหากมันถึงจะทำให้กิเลสมันสงบตัวลง ทำให้กิเลสมันเห็นโทษของเรา เห็นโทษของทวิฏฐิมานะเรานี้แหละ ไม่มีใครทำลายเราเลย ไอ้ทวิฏฐิอยากรู้หรืออยากคืออยากเด่น อยากทุกอย่างมันทำลายให้สมาธิเราอยู่ไม่ได้ ให้ปัญญาเป็นโลกียปัญญา

แต่ถ้ามันเป็นปัญญาจริงๆ มันจะมาลบล้าง มันมาทำลายทวิฏฐิมานะอันนี้ ถ้าทำลายทวิฏฐิ นี้ไง อุปาทานยึดมั่นถือมั่น ถ้าอุปาทานยึดมั่นถือมั่น โคนถอนออกไปจากจิต ถ้าถอนออกไปสังโยชน์มันขาดออกไป มันเห็นชัดเจนใจ นี่ปัญญามันหมุนเข้ามา มันหมุนด้วยทวิฏฐิมานะ หมุนด้วยปัญญาของเรา มันได้ถอนสังโยชน์ออกไปไหม สังโยชน์มันขาดอย่างไร สังโยชน์มันหลุดออกไปอย่างไร ถ้าสังโยชน์มันไม่หลุด มันจะปลดปล่อยได้อย่างไร

นี่อ่านออก แต่ไม่รู้ความหมาย ประพฤติปฏิบัติกันไปมันจะเห็นความหมายไปหมดละ มันเป็นอย่างนี้! มันเป็นอย่างนี้! มันเป็นอย่างนี้เอง! มันเป็นอย่างนี้! เห็นชัดเจนอย่างนี้! มันทำลายอย่างนี้! ทำลายๆ ออกไป มันทำลายของมันชัดเจนมาก ทำลายออกไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไปทำลายเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไปถึงที่สุด

ธรรมะตั้งอยู่ในอะไร ธรรมะนี้ตั้งอยู่บนอะไร ธรรมชาตุมันอยู่ที่ไหน แล้วธรรมชาตุมันอยู่ที่ไหน ถ้ามันรู้แจ้งเห็นรอบทิศทางแล้วมันจะไปตั้งเลงสยอะไร อะไรมันจะเป็นทวิฏฐิมานะ อะไรมันจะเป็นการทำลาย เพียงแต่สัสมาทวิฏฐิเป็นผู้นำ เป็นหัวรถจักร เป็นสิ่งที่ยื่นให้หมู่คณะ เป็นธงชัย เป็นธงนำ เป็นธงนำของพวกเรา เป็นธงนำของหมู่คณะ อันนั้นเป็นธงนำที่มันเป็นความจริงนะ ไม่ใช่ธงนำของกิเลส ไม่ใช่ธงนำของการเมือง ธงนำของการเมือง นำเพื่อทวิฏฐิมานะ นำเพื่อความยิ่งใหญ่ นำเพื่อการจีหวัคน ธงนำอย่างนี้ใช้ไม่ได้ นี่ธงนำของกิเลส

ถ้าเป็นธงนำของธรรม ธงนำของธรรม ธงนำเพื่อประโยชน์ ประโยชน์ชีวิตของผู้นำเอง ประโยชน์ชีวิตของเรา ชีวิตคืออะไร ชีวิตที่ตั้งอยู่บนกาลเวลา แล้วกาลเวลามันได้ชำระล้างกิเลสออกไปจากหัวใจแล้ว สิ่งที่เหลือนี้เป็นประโยชน์หมดเลย ประโยชน์เพราะอะไร เพราะมันสะอาดบริสุทธิ์ สะอาดบริสุทธิ์จากใจดวงนั้น แล้วมันสะอาดบริสุทธิ์กับโลก เทวดา อินทร์ พรหมเขาเคารพนบนอบนับถือ เพราะใจสะอาดมันมีคุณธรรม มันสว่างครอบโลกธาตุ เทวดา อินทร์ พรหมเข้าใจ เทวดา อินทร์ พรหมจะศรัทธาใจดวงนี้มาก เห็นไหม สว่างหมดครอบโลกธาตุ แล้วมันเป็น

ธงนำของวิญญูะ ดวงตาของโลก โลกยังอาศัยสิ่งนี้เป็นการนำทาง แล้วมันเป็นธงนำของเราไม่ได้
 ทำไมกิเลสทิฐิमानะเราถึงขนาดนั้น ทิฐิमानะของเรามันเหนือฟ้าขนาดไหน ไม่ยอมรับธงนำ
 อย่างนี้ ไม่ยอมรับสัจจะความจริง ถ้าไม่ยอมรับสัจจะความจริงมันก็คือ คือค้านกับกิเลส คือค้าน
 กับความมีคบอด มีคบอดทำให้จิตใจขุ่นมัว จิตใจขุ่นมัวนี้กรรมทั้งนั้นนะ กรรมในหัวใจ เหยียบย่ำ
 ตัวเอง เหยียบย่ำหัวใจ เหยียบย่ำให้มันเศร้าหมอง เหยียบย่ำให้มันอยู่ในอำนาจของกิเลส เราถึงต้อง
 ทบทวนตัวเอง ทบทวนตัวเองให้เข้าสู่สังขารม ทบทวนตัวเองนะ

เราเป็นพระโดยสมมุติ ไม่ใช่คณะตลกที่เขาห่มผ้าเพื่อแสดงตลกหาเงินกัน เราบวชด้วย
 ศรัทธาความเชื่อ เห็นภัยในวิญญูสงสาร แล้วจะเอาชนะตัวเอง เอาชนะกิเลสให้ได้ ชนะกิเลสได้นี้มัน
 เป็นสมบัติของเรา สมบัติในหัวใจ สมบัติเป็นสันติวิญญูโก สมบัติที่เป็นประโยชน์กับเรา แล้วมันจะ
 เข้าใจเองว่าธรรมะตั้งอยู่บนอะไร ธรรมะอยู่ที่ไหน ธรรมะจะเป็นธรรมะส่วนบุคคล เป็นสันติวิญญู
 โโก มันจะเป็นธรรมะของเรา จะเป็นสมบัติของเราต่อเมื่อเราทำจริงแล้วได้จริง เป็นสมบัติจริงของ
 เรา เอวัง